

УДК 517.5

О.К. Бахтін, Я.В. Заболотний

Оцінки добутку внутрішніх радіусів чотирьох взаємно неперетинних областей

В даній роботі розглядається відома гіпотеза В.М. Дубиніна про неперетинні області на комплексній площині і знайдено її частковий розв'язок.

В геометричній теорії функцій комплексної змінної значне місце займають екстремальні задачі на класах областей, що не перетинаються. В даному напрямку відзначимо роботи [1-13]. Було отримано багато вагомих результатів, але в той же час значна кількість задач не розв'язана і досі. Одній з таких задач і присвячена дана робота. Дана задача була сформульована в роботі [7, стор.68].

Нехай $\mathbb{N}$, $\mathbb{C}$ – множини натуральних і комплексних чисел відповідно, B_j – область в $\overline{\mathbb{C}}$, $r(B_j, a_j)$ – внутрішній радіус області B_j в точці a_j .

Задача 1. Довести, що максимум функціонала

$$I_\gamma = r^\gamma(B_0, a_0) \cdot \prod_{k=1}^n r(B_k, a_k)$$

де $B_0, B_1, B_2, \dots, B_n$, ($n \geq 2$) – попарно неперетинні області в $\overline{\mathbb{C}}$, $a_0 = 0$, $|a_k| = 1$, $k = \overline{1, n}$, $r(B_j, a_j)$ – внутрішній радіус області B_j в точці a_j ($a_j \in B_j$), $j = \overline{0, n}$ і $\gamma \leq n$ (див, напр. [2-12]), досягається для деякої конфігурації областей, які мають n – кратну симетрію. В даній роботі встановлено наступний результат:

Теорема 1. При $n = 3$ і $\gamma \in (0; 1.7]$ максимум функціонала I_γ досягається на системі областей D_0, D_1, D_2, D_3 і точках a_0, a_1, a_2, a_3 де D_k, a_k – відповідно кругові області і полюси квадратичного диференціала

$$Q(w)dw^2 = -\frac{(9-\gamma)w^3 + \gamma}{w^2(w^3 - 1)^2}dw^2. \quad (1)$$

Доведення теореми 1.

Зауважимо, що в роботі [15] було встановлено даний результат для $n = 3$ і $\gamma \in (0; 1.5]$. Тому нам залишилося лише розглянути випадок $\gamma \in (1.5; 1.7]$.

Встановимо спочатку, що дане твердження правильне для $\gamma = 1.7$. Метод доведення спирається на застосування, аналогічно до теореми 5.2.3 роботи [9], методу розділяючого перетворення областей, який детально розроблений в роботі [7]. Для даного випадку розділяюче перетворення було проведемо так, як і в роботі [15].

Далі, як і в згаданій вище теоремі 5.2.3 [9], отримаємо нерівність:

$$I_\gamma \leq \left[\prod_{k=1}^3 \alpha_k r^{\gamma \cdot \alpha_k^2}(D_0, 0) \cdot r(D_1, i) \cdot r(D_2, -i) \right]^{\frac{1}{2}}. \quad (2)$$

де D_k - згадані вище кругові області квадратичного диференціала (1). Дана нерівність правильна для $\gamma \leq 1$ на основі результатів роботи [8]. При $\gamma > 1$ її застосування, взагалі кажучи, некоректне. Її застосування можливе у випадку $\alpha_k \sqrt{\gamma} \leq 2$. Знайдемо умови правильності цієї нерівності для $\gamma = 1.7$.

Нехай для конкретності $r(B_0, 0) = p$. Тоді

$$\begin{aligned} I_\gamma &= r^\gamma(B_0, a_0) \cdot \prod_{k=1}^n r(B_k, a_k) = p^{\gamma-1} \cdot \prod_{k=0}^n r(B_k, a_k) \leq \\ &\leq p^{\gamma-1} \cdot \frac{9}{4^{\frac{8}{3}}} (|a_1 - a_2| \cdot |a_1 - a_3| \cdot |a_2 - a_3| \cdot |a_1 - a_0| \cdot |a_2 - a_0| \cdot |a_3 - a_0|)^{\frac{2}{3}} \quad (3) \end{aligned}$$

Остання нерівність правильна на основі теореми Кузьміної [14].

Доведемо, що області, які можуть бути екстремальними, задовольняють умову $\alpha_0 \leq \frac{2}{\sqrt{\gamma}}$. Обчислимо значення функціонала

$$I_\gamma^0 = r^\gamma(D_0, a_0) \cdot \prod_{k=1}^3 r(D_k, a_k)$$

Згідно із вище згаданою теоремою 5.2.3 роботи [9]

$$I_\gamma^0 = \left(\frac{4}{n}\right)^n \cdot \frac{\left(\frac{4\gamma}{n^2}\right)^{\frac{\gamma}{n}}}{\left(1 - \frac{\gamma}{n^2}\right)^{n + \frac{\gamma}{n}}} \cdot \left(\frac{1 - \sqrt{\gamma}}{1 + \frac{\sqrt{\gamma}}{n}}\right)^{2\sqrt{\gamma}}$$

Підставивши $\gamma = 1.7$ і $n = 3$, отримаємо, що $I_{1.7}^0 \approx 0.3763$

Далі нам буде потрібна наступна

Лема 1. Нехай $B_0, B_1, B_2, \dots, B_n, (n \geq 2)$ - попарно неперетинні області в $\overline{\mathbb{C}}$, $a_0 = 0$, $|a_k| = 1$, $k = \overline{1, n}$, $(a_j \in B_j)$, $j = \overline{0, n}$ і $q > 0$, $q \in \mathbb{R}$, $r(B_j, a_j)$ - внутрішній радіус області B_j в точці a_j ($a_j \in B_j$) і $\gamma \leq n$. Тоді при умові, що $r(B_0, a_0) \geq q^{\frac{1}{\gamma-n}}$ виконується нерівність:

$$r^\gamma(B_0, a_0) \cdot \prod_{k=1}^n r(B_k, a_k) \leq q$$

Доведення. Нехай $r(B_0, a_0) = p \geq q^{\frac{1}{\gamma-n}}$. Застосуємо теорему Лаврентьєва [1] для областей B_0 і B_1 , отримаємо, що $r(B_0, 0) \cdot r(B_1, a_1) \leq |a_1| = 1$. Оскільки $r(B_0, 0) = p$, то $r(B_1, a_1) \leq \frac{1}{p}$. Аналогічно $r(B_k, a_k) \leq \frac{1}{p}$ для $k = \overline{1, n}$. Тоді

$$r^\gamma(B_0, a_0) \cdot \prod_{k=1}^n r(B_k, a_k) \leq p^\gamma \cdot \frac{1}{p^n} = p^{\gamma-n} \leq (q^{\frac{1}{\gamma-n}})^{\gamma-n} = q$$

Лему доведено.

Далі, при $\gamma = 1.7$ і $n = 3$ застосуємо тільки що доведену Лему 1, взявши $q = I_{1.7}^0$. Таким чином ми отримаємо, що для $r(B_0, a_0) \geq (I_{1.7}^0)^{\frac{1}{\gamma-n}} \approx 2.1208$ $r^\gamma(B_0, a_0) \cdot \prod_{k=1}^n r(B_k, a_k) \leq I_{1.7}^0$, тому конфігурації областей при таких значеннях $r(B_0, a_0)$ не можуть бути екстремальними.

Нехай тепер $p \leq p_0 = (I_{1.7}^0)^{\frac{1}{\gamma-n}}$. Тоді, за (3),

$$I_\gamma \leq p^{\gamma-1} \frac{9}{4^{\frac{8}{3}}} (|a_1 - a_2| \cdot |a_1 - a_3| \cdot |a_2 - a_3|)^{\frac{2}{3}}.$$

Далі, нехай $\alpha_0 \geq \frac{2}{\sqrt{\gamma}}$. Візьмемо для конкретності $\alpha_1 = \alpha_0$. Тоді

$$|a_1 - a_2| = 2 \sin \frac{\alpha_1 \cdot \pi}{2} \leq 2 \sin \frac{2 - \frac{2}{\sqrt{\gamma}} \cdot \pi}{2} = 2 \sin \left(1 - \frac{1}{\sqrt{\gamma}} \right) \cdot \pi = 2 \cdot \sin \frac{\pi}{\sqrt{\gamma}}$$

Далі, оскільки $\alpha_2 + \alpha_3 = 2 - \alpha_1 \leq \frac{2}{\sqrt{\gamma}}$, за нерівністю Коші максимальне значення добутку $|a_1 - a_3| \cdot |a_2 - a_3|$ ми отримаємо в тому випадку, коли $|a_1 - a_3| = |a_2 - a_3|$, тобто при $\alpha_2 = \alpha_3 = 1 - \frac{1}{\sqrt{\gamma}}$. Звідси $|a_1 - a_3| = |a_2 - a_3| = 2 \sin \left(1 - \frac{1}{\sqrt{\gamma}} \right) \frac{\pi}{2}$. Отже, при $\alpha_0 \geq \frac{2}{\sqrt{\gamma}}$

$$\begin{aligned}
I_\gamma &\leq p^{\gamma-1} \cdot \frac{9}{4^{\frac{8}{3}}} (|a_1 - a_2| \cdot |a_1 - a_3| \cdot |a_2 - a_3|)^{\frac{2}{3}} \leq \\
&\leq 4p_0^{\gamma-1} \cdot \frac{9}{4^{\frac{8}{3}}} \sin^{\frac{2}{3}} \frac{\pi}{\sqrt{\gamma}} \cdot \sin^{\frac{4}{3}} \left(1 - \frac{1}{\sqrt{\gamma}}\right) \frac{\pi}{2}.
\end{aligned}$$

Підставивши відповідні значення γ і p_0 , отримаємо, що $I_\gamma \leq 0.2936 < I_{1.7}^0$, тобто при $\alpha_0 \geq \frac{2}{\sqrt{\gamma}}$ конфігурації областей не можуть бути екстремальними.

Звідси, $\alpha_0 \leq \frac{2}{\sqrt{\gamma}}$, і ми можемо застосовувати нерівність (2).

Далі, використовуючи результат, отриманий під час доведення теореми 5.2.3 із [9], запишемо наступну нерівність:

$$I_\gamma \leq \frac{1}{\sqrt{\gamma}} \cdot \left[\prod_{k=1}^2 2^{\sigma_k+6} \cdot \sigma_k^{\sigma_k+2} \cdot (2 - \sigma_k)^{-\frac{1}{2}(2-\sigma_k)^2} (2 + \sigma_k)^{-\frac{1}{2}(2+\sigma_k)^2} \right]^{\frac{1}{2}}$$

де $\sigma_k = \sqrt{\gamma} \cdot \alpha_k$ Введемо функцію

$$\Psi(\sigma) = 2^{\sigma+6} \cdot \sigma^{\sigma+2} \cdot (2 - \sigma)^{-\frac{1}{2}(2-\sigma)^2} (2 + \sigma)^{-\frac{1}{2}(2+\sigma)^2}$$

для $\sigma \in [0, 2]$ і, використовуючи її поведінку на цьому проміжку, доведемо екстремальність конфігурації областей D_0, D_1, D_2 .

$\Psi(\sigma)$ логарифмічно опукла на проміжку $[0; x_0]$, де $x_0 \approx 1.32$. На проміжку $[0; x_1]$, $x_1 \approx 1.05$ функція зростає від $\Psi(0) = 0$ до $\Psi(x_1) \approx 0.9115$, спадає на проміжку $[x_1; x_2]$ $x_2 \approx 1.6049$ до $\Psi(x_2) \approx 0.86$, а на проміжку $[x_2; 2]$ зростає до $\Psi(2) = 1$. Точка, x_3 для якої $\Psi(x_3) = \Psi(x_1) \approx 0.9115$ $x_3 \approx 1.9$. Тепер, використовуючи рівність $\sigma_1 + \sigma_2 = 2\sqrt{\gamma}$, доведемо, що $\Psi(\sigma_1) \cdot \Psi(\sigma_2) \leq (\Psi(\sqrt{\gamma}))^2 \approx 0.8308$. Для $\sigma_k \in [0; x_0]$ відповідний висновок робимо із логарифмічної опуклості функції $\Psi(\sigma)$. Для $\sigma_2 \in [x_0; x_3]$ із властивостей графіка функції $\Psi(\sigma)$, $\Psi(\sigma_2) \leq \Psi(\sqrt{\gamma})$ і $\Psi(\sigma_1) \leq \Psi(\sqrt{\gamma})$, а тому $\Psi(\sigma_1) \cdot \Psi(\sigma_2) \leq (\Psi(\sqrt{\gamma}))^2$. Якщо ж $\sigma_2 \in [x_3; 2]$, то $\Psi(\sigma_2) < \Psi(2) = 1$, $\Psi(\sigma_1) < \Psi(0.2) \ll 0.4$, то звідси $\Psi(\sigma_1) \cdot \Psi(\sigma_2) < 0.4 < (\Psi(\sqrt{\gamma}))^2$. Отже, $I_\gamma \leq I_\gamma^0(x_1)$, тому екстремальних конфігурацій областей ми не отримаємо.

Для $\gamma = 1.7$ теорему доведено. Доведемо, що функціонал I_γ^0 як функція від γ монотонно спадає на проміжку $[1.5; 1.7]$. Для цього візьмемо логарифмічну похідну від виразу

$$I_\gamma^0 = \left(\frac{4}{n}\right)^n \cdot \frac{\left(\frac{4\gamma}{n^2}\right)^{\frac{\gamma}{n}}}{\left(1 - \frac{\gamma}{n^2}\right)^{n + \frac{\gamma}{n}}} \cdot \left(\frac{1 - \frac{\sqrt{\gamma}}{n}}{1 + \frac{\sqrt{\gamma}}{n}}\right)^{2\sqrt{\gamma}}$$

при $n = 3$. Отримаємо

$$(\ln(I_\gamma^0))' = \frac{1}{3} \ln \frac{4\gamma}{9} - \frac{1}{3} - \frac{\gamma}{3} \cdot \ln(1 - \frac{\gamma}{9}) + \frac{9+\gamma}{27-3\gamma} + \frac{1}{\sqrt{\gamma}} \ln(1 - \frac{\sqrt{\gamma}}{3}) - \frac{1}{3-\sqrt{\gamma}} - \frac{1}{\sqrt{\gamma}} \ln(1 + \frac{\sqrt{\gamma}}{3}) - \frac{1}{3+\sqrt{\gamma}}$$

На проміжку $[1.5; 1.7]$

$$\begin{aligned} (\ln(I_\gamma^0))' &\leq \frac{1}{3} \ln \frac{6.8}{9} - \frac{1}{3} - \frac{1.7}{3} \ln(1 - \frac{1.7}{9}) + \frac{9+1.7}{27-3 \cdot 1.7} - \frac{1}{3-\sqrt{1.5}} \approx \\ &\approx -0.0934 - \frac{1}{3} + 0.1186 + 0.4886 - 0.5633 \approx -0.3828 < 0 \end{aligned}$$

тому дана функція є монотонно спадною, а отже $I_\gamma^0 > I_{1.7}^0$ при $\gamma \in [1; 1.7]$.
За властивостями функції $\sin x$ отримаємо

$$p^{\gamma-1} \cdot \frac{9}{4^{\frac{8}{3}}} (|a_1 - a_2| \cdot |a_1 - a_3| \cdot |a_2 - a_3|)^{\frac{2}{3}}$$

Таким чином $\frac{I_\gamma}{I_\gamma^0} \leq \frac{I_{1.7}}{I_{1.7}^0} < 1$. Звідси для $\gamma \in (1.5; 1.7]$ $I_\gamma \leq I_\gamma^0$, а тому I_γ^0 - шукана екстремальна конфігурація областей.
Теорему доведено.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Лаврентьев М. А.* К теории конформных отображений // Тр. Физ.-мат. ин-та АН СССР. – 1934. – 5. – С. 159 – 245.
2. *Голузин Г. М.* Геометрическая теория функций комплексного переменного. – М: Наука, 1966. – 628 с.
3. *Хейман В К.* Многолистные функции. - М.: Изд-во иностр. лит., 1960. – 180 с.
4. *Дженкинс Дж. А.* Однолистные функции и конформные отображения. – М.: Изд-во иностр. лит., 1962. – 256 с.
5. *Колбина Л. И.* Конформное отображение единичного круга на неналегающие области// Вестник Ленинградского ун-та. – 1955. – 5. – С. 37 – 43.
6. *Базтина Г. П.* Вариационные методы и квадратичные дифференциалы в задачах о неналегающих областях: Автореф. дис. ... канд. физ.-мат. наук. – Киев, 1975. – 11 с.

7. Дубинин В. Н. Метод симметризации в геометрической теории функций комплексного переменного // Успехи мат. наук. – 1994. – 49, № 1(295). – С. 3 – 76.
8. Дубинин В. Н. Разделяющее преобразование областей и задачи об экстремальном разбиении // Зап. науч. сем. Ленингр. отд-ния Мат. ин-та АН СССР. – 1988. – 168. – С. 48 – 66.
9. Бахтин А. К., Бахтина Г. П., Зелинский Ю. Б. Тополого-алгебраические структуры и геометрические методы в комплексном анализе. // Праці ін-ту мат-ки НАН Укр. – 2008. – Т. 73. – 308 с.
10. Бахтин А. К. Неравенства для внутренних радиусов неналегающих областей и открытых множеств // Доп. НАН України. – 2006. – № 10. – С. 7 – 13.
11. Бахтин А. К. Экстремальные задачи о неналегающих областях со свободными полюсами на окружности // Укр. мат. журн. – 2006. – 58, № 7. – С. 868 – 886.
12. Бахтин А. К. Точные оценки для внутренних радиусов систем неналегающих областей и открытых множеств // Укр. мат. журн. – 2007. – 59, № 12. – С. 1601 – 1618.
13. Бахтін О. К. Нерівності для внутрішніх радіусів неперетинних областей та відкритих множин // Укр. мат. журн. – 2009. – 61, № 5. – С. 596 – 610.
14. Кузьмина Г. В. К вопросу об экстремальном разбиении римановой сферы // Зап. науч. сем. ЛОМИ. – 1990. – 185. – С. 72 – 96.
15. Заболотний Я.В. Про одну екстремальну задачу В.М. Дубініна // Укр. мат. журн. – 2012. – Т. 64, № 1. – С. 24–31.